

Lunds Universitet
Språk- och litteraturcentrum
Litteraturvetenskap
Handledare: Kerstin Bergman
2010-01-14

Maria Vesterberg
SSLK01
C-uppsats

I skräckens gränsland

- Emily Brontës *Wuthering Heights* ur ett skräckromantiskt
perspektiv

Innehållsförteckning

Inledning	s.1
Syfte och Metod	s.1
Tidigare forskning	s.1
Disposition	s.3
Historisk bakgrund om skräckromantiken	s.3
Skräckromantiska konventioner och <i>Wuthering Heights</i>	s.5
Berättarteknik	s.6
Karaktärer	s.9
Dubbelgångare	s.17
Miljö	s.18
Döden	s.22
Det övernaturliga	s.23
Hämnd	s.25
Avslutande diskussion	s.27
Käll- och litteraturförteckning	s.29
Primär litteratur	s.29
Sekundär litteratur	s.29
Otryckt material	s.29

Inledning

Redan i mitten av 1760-talet formades det litterära begreppet gotik. Det var författaren Horace Walpole som var upphovsmakare till detta med sin gotiska roman *The Castle of Otranto* (1764).¹ Sedan dess har många författare, både manliga och kvinnliga, blivit stora namn inom den skräckromantiska genren. Några namn värda att nämnas är Edgar Allan Poe, Ann Radcliffe, E.T.A. Hoffman och Mary Shelley. Än idag är genren mycket populär och författare som till exempel Stephanie Meyer med sin Twilight-serie har fått ett väldigt stort genomslag. Människan har med andra ord i flera hundra år fascinerats av underhållning som har varit skrämmande och hårresande. Mitt eget intresse för den skräckromantiska genren fångades på en föreläsning där Emily Brontës *Wuthering Heights* jämfördes med Edgar Allan Poes *Huset Ushers undergång* (1839). Båda berättelserna innehöll dubbelgångare och oförklarliga dödsfall och på så sätt ökades nyfikenheten på att se om det fanns fler överensstämmelser med den skräckromantiska genren eftersom *Huset Ushers undergång* anses tillhöra genren medan *Wuthering Heights* inte gör det.

Syfte och Metod

Den här uppsatsens syfte är att undersöka om och i så fall hur Emily Brontës roman *Wuthering Heights* (*Svindlande höjder*) från 1847 kan relateras till den skräckromantiska genren. Den fråga som huvudsakligen kommer att besvaras är: Finns det några skräckromantiska faktorer/konventioner i romanen och i så fall vilka?

Metoden som kommer att användas för analysen av *Wuthering Heights* är närläsning. Romanen kommer att studeras ingående med hjälp av tidigare forskning och en teoretisk utgångspunkt, som i det här fallet är teori om den skräckromantiska genren och dess konventioner. Dessutom kommer några paralleller att dras till skräckromantiska verk för att ge exempel på olika sorters skräckhistoriska konventioner i syfte att belysa den valda primärlitteraturen.

¹ Einar Nylén, *Skräckromantik – Studier i tysk och engelsk förromantik*, Göteborg, 1994, s.42.

Tidigare forskning

Det finns en hel del tidigare forskning om gotik och skräckromantisk litteratur. Det mesta finns på engelska men även något lite finns skrivet på svenska. Diane Long Hoeveler har behandlat feministiska perspektiv i flera romantiska/gotiska romaner skrivna av kvinnor, såsom Ann Radcliffe, Jane Austen, Mary Shelley och systrarna Brontë, i sin bok *Gothic Feminism – The Professionalization of Gender from Charlotte Smith to the Brontës* (1998). Hoeveler skiljer sig från den inriktning uppsatsen kommer att ha genom att titta på hur de nämnda författarna hjälpte till att definiera femininitet för kvinnor i den brittiska medelklassen. Hoeveler menar att romanerna var en form av propaganda för hur kvinnor skulle bete sig för att passa in enligt konventionerna. I Brontës roman *Wuthering Heights* tar hon bland annat upp några av konventionerna som passar den gotiska genren, till exempel incest och att Catherine passar som en hjältinna tagen ur en Radcliffe-roman.

Yvonne Leffler är en svensk forskare inom skräckromantiken som har varit till stor användning för uppsatsen eftersom hon tar upp den litteraturhistoriska utvecklingen för gotiken och går igenom konventionerna för skräckromantiken steg för steg. Leffler har däremot lagt stor vikt på svenska romaner med gotiska inslag och särskilt vid Selma Lagerlöf i sin bok *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner* (1991). En annan som också har lagt stor vikt vid Selma Lagerlöfs gotiska drag är Sofia Wijkmark som har skrivit sin doktorsavhandling *Hemsökelse – Gotiken i sex berättelser av Selma Lagerlöf* (2009). Den bygger på tidigare forskning av bland annat Yvonne Leffler och har därför också varit till nytta för forskningen till uppsatsen. Ytterligare en svensk forskare värd att nämnas är Einar Nylén. Hans bok *Skräckromantik – Studier i tysk och engelsk förromantik* (1924) är ett kulturhistoriskt inriktat arbete om den tidiga skräckromanen och som titeln anger behandlar den engelsk och tysk skräckromantik. Nylén ger en gedigen idé- och litteraturhistorisk skildring av den skräckromantiska strömningen samtidigt som de betydande verken presenteras. Detta har varit passande för uppsatsen dels för att titta närmre på den tidigaste perioden av gotiken, dels för att kunna jämföra de tidigaste verken med min primära litteratur.

Robert Kiely tar bland annat upp *Wuthering Heights* i sin bok *The Romantic Novel in England* (1972). Han gör jämförelser med flera verk ur den romantiska perioden och kan konstatera att en del saker skiljer sig åt medan annat är snarlikt. Den kritiska delen har varit tjänlig för uppsatsen eftersom det är en av få böcker av den sekundära litteraturen, som används till undersökningen, som gör jämförelser mellan *Wuthering Heights* och den gotiska

genren och särskilt tar upp detaljer som inte finns att hitta någon annanstans som till exempel intertextualitet, som kommer att behandlas längre fram i uppsatsen.

Disposition

För att få en större helhetsbild av skräckromantiken presenteras nedan den litteraturhistoriska strömningen och dess bakgrund. Här kommer dess utveckling och särskiljande faktorer att exponeras. Fokus kommer att ligga på den engelska förromantiken och romantiken även om både Tyskland och Frankrike också var länder där gotiken hade ett stort inflytande. Det fanns även en senare skräckromantisk period under senare delen av 1800-talet. Jag vill klargöra att jag kommer att använda beteckningarna gotiken och skräckromantiken med samma syftning fastän de egentligen inte är helt identiska. Det som skiljer gotik och skräckromantik åt är tidsperioderna när de uppkom. Gotiken hör till förromantiken som innefattar författare såsom Horace Walpole och Ann Radcliffe och skräckromantiken hör till den delen som inbegriper romantiken med författare som Mary Shelley och Edgar Allan Poe.

Sedan följer ett kort stycke som översiktligt introducerar de skräckromantiska konventionerna och där kommer också ges en kort beskrivning av karaktärerna från den primära litteraturen för att underlätta och förklara släktskap och den huvudsakliga handlingen i romanen. Vilka de skräckromantiska konventionerna är kommer sedan, rubrik för rubrik, att redogöras för. Dessutom analyseras parallellt *Wuthering Heights* utifrån de olika konventionerna för att se om romanen kan passa in i genren. Den första rubriken är Berättarteknik, sedan följer Karaktärer, Dubbelgångare, Miljö, Döden, Det övernaturliga och Hämnd. Eftersom rubriknamnen säger det mesta lämnas ingen närmare förklaring här till vad deras innehåll är. Allra sist avslutas uppsatsen med en diskussion där jag söker finna ett svar på min fråga.

Historisk bakgrund om skräckromantiken

1700-talet präglades till stor del av upplysningens rationalism och franskklassicismens formstränghet och den förromantiska strömningen kommer som en reaktion mot detta, men också som en reaktion mot "samtidens sentimentala litteratur".² Istället för förnuft och regler blir känslor, mystik och gåtfullhet nya faktorer och reaktionen ger även ett uttryck för en

² Yvonne Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, Göteborg 1991, s. 16.

reformerad syn på naturen och ett ”ökat intresse för historien och historiska miljöer”.³ Samtidigt som den nya strömningen kommer är samhället i stor social och ekonomisk förändring på grund av industrialiseringen, vilket också kan vara en bidragande orsak till att man nu vänder blicken ”inåt mot det egna jaget och människans oanade möjligheter och bakåt mot myterna om gångna tider”.⁴

Det är diktaren John Milton som med en förkärlek för det dystra och ödsliga sätter en prägel som den engelska skräckromanen växer fram ur.⁵ Naturåskådning, lyrik, estetik och ett nytt intresse för medeltiden är fler faktorer som ingår i den nya gotiska strömningen.⁶ Ur gotiken utvecklas skräckromantiken. De är snarlika med endast några få modifieringar, och den senare blir till en egen genre genom författaren Horace Walpole, som har nämnts ovan. I det följande kommer begreppen gotik och skräckromantik att användas som synonyma.

Det finns två perioder inom gotiken/skräckromantiken och den första varar mellan 1764–1820. Denna första period delas också upp i två delar: den tidigare och den senare och vad dessa innebär kommer att redogöras för nedan. Senare mot slutet av 1800-talet kommer den andra vågen med författare såsom Robert L. Stevenson och hans *Dr Jekyll och Mr Hyde* (1886), Oscar Wildes *Dorian Grays porträtt* (1891), Bram Stokers *Dracula* (1897), Selma Lagerlöfs *En Herrgårssägen* (1899), och Gaston Leroux *Fantomen på operan* (1910).⁷

I England, under den senare halvan av 1700-talet, var ”kyrkogårdsdiktning, skräckromaner och skräckdramer på modet”.⁸ Att besöka storslagna landskap blev en allt populärare sysselsättning i slutet av 1700-talet eftersom människan påmindes och häpnade över sin obetydlighet i skapelsen.⁹ Vid samma tid blev till exempel de franska trädgårdarnas ”symmetriska formstränghet” ersatta av engelska vildvuxna rekreationsområden där det fanns effektfulla klippformationer och spännande grottor och ruiner, vilka skulle kunna framkalla de vildaste fantasierna.¹⁰ Här kunde människorna fritt hänge sig åt sina inre tankar med historiska kopplingar och övernaturliga gestalter och företeelser.¹¹ Tillväxten av den nya välmående samhällsklassen, bourgeoisie, under den senare delen av 1700-talet kan ha att

³ Yvonne Leffler, ”Svensk skräcklitteratur”, s. 1. 2008. Hämtat från http://litteraturbanken.se/xhr/red/presentationer/leffler_svenskskracklitteratur.pdf 2009-11-09, utskrift finns i författarens ägo.

⁴ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 16f.

⁵ Nylén, s. 8.

⁶ Ibid.

⁷ Sofia Wijkmark, *Hemsökelse – Gotiken i sex berättelser av Selma Lagerlöf*, Karlstad 2009, s. 16, 29.

⁸ Leffler, ”Svensk skräcklitteratur”, s.1.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

göra med att det ideologiska klimatet förändrades och att skräcklitteraturen blev till.¹² Borgarklassens stora läskunnighet och det faktum att de hade mycket fritid och var välbeställda, ökade kraven på fritidssysselsättningen och förströelsen.¹³ Besök på teatern och högläsning av spännande underhållningsromaner hörde till sällskapslivet.¹⁴ ”I England blev så kallat gotiska romaner, skräckromaner förlagda till gotiska eller medeltida miljöer, oerhört populära”.¹⁵ Flera av dem gjordes om till skådespel och kunde uppföras med hjälp av dåtidens väl utvecklade ljuseffekter och teatermaskineri.¹⁶ Det var på 1790-talet som skräcklitteraturen var som mest populär och det var tack vare författaren Ann Radcliffe.¹⁷ Vad som utmärkte hennes böcker var hur hon använde berättartekniken för att skapa spänning och använde sig av ett övernaturligt mysterium som i slutet fick en logisk förklaring.¹⁸ En av Radcliffes böcker, *The Mysteries of Udolpho* (1794), anses som en absolut klassiker inom genren.¹⁹

Ett av de viktigaste namnen inom skräckromantiken är Edgar Allan Poe, som dessutom är känd som skaparen av detektivromanen.²⁰ Poes skräckromantiska berättelser har en större tyngdpunkt på vad som händer i karaktärernas huvud och gränsen mellan det verkliga, det överkliga och det galna suddas ut.²¹ Det fanns redan ett intresse för människans psykologi i den tidiga gotiken och detta blir än mer påfallande under 1800-talet eftersom det tilltagna vetenskapliga intresset för psykologi och psykiatri då nådde sin höjdpunkt.²²

Skräckromantiska konventioner och *Wuthering Heights*

Som tidigare påpekats är skräckromantiken en egen genre och den är väldigt nära sammankopplad med gotiken eftersom den är sprungen därifrån. Oftast kallas skräckromantiken även för gotiken, fastän de inte är riktigt samma, och båda kommer, precis som tidigare i uppsatsen, att användas med samma syftning under kommande sidor. För att en bok ska få kallas skräckromantisk finns det vissa faktorer/konventioner som bör följas. Bland

¹² Leffler, ”Svensk skräcklitteratur”, s.1.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Wijkmark, s. 21.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Kerstin Gustafson, ”Döden och romantiken”, Kulturskriften café crème årgång 3 nr 7. 2002-11-25.

Hämtat från www.cafecreme.nu/25nov02/dodenchromantiken.shtml 2009-11-09, utskrift i författarens ägo.

²¹ Wijkmark, s.26 f.

²² Ibid.

annat är miljön, döden, karaktärerna och deras psykologi, det övernaturliga och den spänningsskapande berättartekniken viktigt för att skapa rätt stämning. Sofia Wijkmark skriver i sin avhandling *Hemsökelse – Gotiken i sex berättelser av Selma Lagerlöf* att "[s]läktförbannelser, spöken, magi, incest och ond bråd död hör också till standardingredienserna."²³ Enligt Leffler har alla skräckromaner en sak gemensam och det är att de "gestaltar människans känsla av maktlöshet inför något hon varken kan besegra eller fly ifrån, dvs. hennes möte med något oundvikligt och samtidigt skräckfyllt".²⁴

I *Wuthering Heights* finns många karaktärer att hålla reda på och det är två familjer, Earnshaw och Linton, som berättelsen kretsar kring och därmed blir det ännu svårare eftersom flera av dem har samma namn. På grund av detta kommer här en kort översikt av karaktärerna och deras släktskap: Familjen Earnshaw består av Mr. Earnshaw (fadern) och hans barn Hindley Earnshaw, Catherine Earnshaw (som kommer att refereras till som Catherine den äldre framöver) och Heathcliff, som är den adopterade sonen. Catherine den äldre och Heathcliff fattar snabbt tycke för varandra, men skiljs åt på grund av den tidens äktenskapliga konventioner. Senare tillkommer Hareton Earnshaw, son till Hindley. Utöver dessa karaktärer finns också Joseph, stalldrängen på egendomen Wuthering Heights, och Ellen Dean, även kallad Nelly, som är berättare i romanen och hushållerska – först på Wuthering Heights och sedan på närliggande Thrushcross Grange. Familjen Linton består av den äldre Mr. Linton och den äldre Mrs. Linton samt deras två barn Edgar Linton och Isabella Linton. Edgar Linton gifter sig med Catherine Earnshaw och samma dag som dottern Catherine Linton (som här kommer att återges som Catherine den yngre) föds, dör modern. Isabella Linton och Heathcliff gifter sig och får sonen Linton Heathcliff, som uppfostras ensam av sin mor tills hon dör och därefter får han bo hos sin far på Wuthering Heights. Förutom dessa karaktärer finns också Mr. Lockwood som är den andra berättaren i romanen. Han hyr Thrushcross Grange efter Edgar Lintons död. Catherine den yngre är då änka efter att ha varit gift med Linton Heathcliff och bor därför på Wuthering Heights tillsammans med Heathcliff, Hareton, Joseph och hushållerskan Zillah (som efterträtt Nelly Dean).

²³ Wijkmark, s. 21.

²⁴ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 24.

Berättarteknik

Skräcklitteraturen under hela den första perioden kännetecknas av en ”komplicerad intrig med mer eller mindre fristående parallellhandlingar”.²⁵ Huvudkaraktärernas upplevelser skildras många gånger ”parallellt innan aktörerna konfronteras i de avgörande scenerna” och detta innebär att läsaren kan följa handlingen ur flera olika perspektiv.²⁶ Vissa upplysningar döljs för läsaren, men denne får ändå mer information än karaktärerna i boken och därmed ökas spänningen.²⁷ Vanligtvis kombineras denna kompositionsteknik med cliff-hangers, med andra ord att händelseutvecklingen avbryts genom att ett kapitel slutar mitt i en dramatisk scen och därmed driver läsaren att fortsätta för att få reda på hur det slutar.²⁸ *Wuthering Heights* består av berättelser om karaktärerna och det finns inga direkta cliffhangers mellan kapitlen även om ett par kapitelanslutningar manar till fortsatt läsning. Mr. Lockwood kommer till *Wuthering Heights* och det är genom honom vi får den första beskrivningen. Därefter är det nästan enbart Nelly Dean som berättar historien i någorlunda kronologisk ordning om Heathcliff och Catherine den äldre och Catherine den yngre för Mr. Lockwood och läsarna, med undantag för ett brev som Isabella Linton skriver till Nelly. På så sätt är handlingen inte parallell.

Mysteriet är viktigast för skräckromanens komposition.²⁹ Under handlingens gång djupnar mysteriet och slutligen avslöjas det gradvis, men utan att helt klagöras förrän i slutet.³⁰ Inledningen i den skräckromantiska romanen är en mystisk händelse, till exempel att huvudkaraktären stöter på en främling med ett gåtfullt sätt, och på samma gång riktas läsarens uppmärksamhet mot händelser som först ter sig vara oviktiga men som sedan visar sig vara betydelsefulla för handlingen.³¹ Efterhand som mystiken tättnar förefaller huvudkaraktären alltmer hotad samtidigt som läsaren i det längsta hålls i osäkerhet om faran eller kanske till och med om betydelsen av det som inträffar i romanen.³² Avslöjandena som görs i början är inte äkta utan snarare händelser som gör att intrigen tättnar och försvårar en kommande lösning.³³ De falska avslöjandena följs av fler mystiska händelser i ett växelspel fram tills

²⁵ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 32.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

²⁸ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 32f.

²⁹ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 33.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

huvudkaraktären befinner sig i en livshotande ofrånkomlig fara.³⁴ Därmed nås en vändpunkt i romanen och mysteriet är på väg mot en förklaring.³⁵ Brontës roman stämmer överens med att gradvis avslöja ett mysterium eftersom Heathcliffs liv är ett mysterium. Ytterligare ett mysterium i boken är om Catherine verkligen spökar för Heathcliff. Efterhand får läsaren svaren på varför Heathcliff är så våldsam och avvisande som han är och läsaren får reda på anledningen till att han vill hämnas. Alldeles i början av *Wuthering Heights* drömmer Mr. Lockwood om Catherine den äldre vilket ger upptakten till ännu mer spänning och intensifierar mysteriet. Däremot finns inga falska avslöjanden och egentligen löses aldrig riktigt mysteriet om huruvida Catherine är ett spöke eller inte, och läsaren av romanen får aldrig heller veta sanningen om Heathcliffs bakgrund.

Även om mysteriet har en viktig betydelse för skräckromanen så har inte dess lösning det.³⁶ På grund av att mysteriet har ett emotionellt särdrag, och inte ett intellektuellt, så uppmanas inte läsaren till att försöka sig på en lösning, som i detektivberättelserna, ”utan till inlevelse och till att ge sig hän åt händelseförloppet”.³⁷ Genom att ytterligare mystifieras genom fler avslöjanden förändras mysteriet, och därmed ges läsaren inte tid åt att tänka på enstaka detaljer utan blir tvungna att godta mysteriet på de villkor som ges.³⁸

En betydelsefull del av berättartekniken som brukar kallas antecipationsteknik, är den där ”läsaren försätts i en förväntansfull stämning och får ana de kommande händelserna”.³⁹ Spänningsskapande element är till exempel oklarheten kring hjältens riktiga härkomst, en karaktärs mystiska förflutna eller gåtfulla relationer mellan särskilda karaktärer.⁴⁰ Den skräckinjagande upplevelsen bygger på att läsaren är bekant med de olika skräckromantiska konventionerna och reagerar på de tecken som texten ger.⁴¹ Det mesta av informationen ges inte direkt i texten, istället är det läsarens fantasi som får verka.⁴² Åtskilliga av skräckromantikens stående komponenter är informationssegment, symboler och formler, som är viktiga på grund av den undanhållna information de ger och de förväntningar som skapas.⁴³ Heathcliffs förgångna hålls som sagt dolt för läsaren, ingen vet var han kom ifrån och vem

³⁴ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 33.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 34.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

hans riktiga föräldrar var. Inte heller får läsaren veta något om var hans nyvunna rikedom kom ifrån. Läsaren av *Wuthering Heights* sätts i en spänd väntan på vad som kommer att hända i romanen. Moment som Catherine den äldres död, Catherine den yngres födsel och hennes uppväxt lockar läsaren att ta reda på hur det kommer att gå.

En förväntansfull stämning skapas i den skräckromantiska romanen genom att läsaren förbereds med skräckingivande element så som varsel, föraningar och drömmar och dessa brukar finnas i början av romanen för att väcka nyfikenhet samt för att skapa struktur.⁴⁴ Redan i tredje kapitlet i *Wuthering Heights*, alldeles i början av romanen, drömmer Mr. Lockwood om Catherine den äldre när han övernattar på Wuthering Heights. I sin dröm befinner han sig i Catherine den äldres gamla rum och irriteras av en gren som slår mot fönstret. För att få bort grenen krossar han rutan men istället för grenen får han tag i en iskall hand som visar sig tillhöra Catherine den äldre. Hon ber honom att släppa in henne: ”’Let me in – let me in!’ [...] ’I’m come home: I’d lost my way on the moor!’”⁴⁵ Mr. Lockwood vaknar av sitt eget skrik och vill inte gärna sova i rummet mer.⁴⁶

Budskapet i den skräckromantiska romanen är ständigt diffust uttryckt och har mer som uppgift att skapa en illavarslande sinnesstämning än att röja händelseutvecklingen.⁴⁷ I romanen, när Mr. Lockwood blir tvungen att övernatta på Wuthering Heights, får han reda på av hushållerskan Zillah att i rummet där han ska tillbringa natten är han egentligen inte välkommen: ”While leading the way upstairs, she recommended that I should hide the candle, and not make a noise; for her master had an odd notion about the chamber she would put me in, and never let anybody lodge there willingly. I asked the reason. She did not know, she answered: she had only lived there a year or two; and they had so many queer things going on, she could not begin to be curious.”⁴⁸ Här byggs en mystisk stämning upp och skapar en förväntan samtidigt som det förbjudna, att sova i ett otillåtligt rum, förhöjer stämningen. Läsaren får heller inget veta om varför rummet är förbjudet utan drivs att fortsätta läsa för att få se vad som händer. En annan berättarteknisk konvention som *Wuthering Heights* uppfyller är den om föraningar. Nelly Dean påstår för Mr. Lockwood att efter Heathcliffs återvändande får hon en känsla av att något hemskt kommer att hända. ”I had a presentiment, in the bottom

⁴⁴ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 35.

⁴⁵ Emily Brontë, *The Collected Novels of the Brontë Sisters – Wuthering Heights*, Hertfordshire 2008, s. 872.

⁴⁶ Brontë, s. 872ff.

⁴⁷ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 35.

⁴⁸ Brontë, s. 869.

of my heart, that he had better have remained away.”⁴⁹ Vid ett annat tillfälle i boken får Nelly Dean en vision av att Hindley är i fara, och hon tror att detta kan vara ett varsel. ”It vanished in a twinkling; but immediately I felt an irresistable yearning to be at the Heights. Superstition urged me to comply with this impulse: supposing he should be dead! I thought – or should die soon! – supposing it were a sign of death!”⁵⁰

Till skillnad från många av de gotiska romanerna saknar *Wuthering Heights* intertextualiteten, till exempel citeras inte Shakespeare som i Walpoles och Radcliffes romaner, karaktärerna reciterar inte poesi som Matthew Gregory Lewis låter sina karaktärer göra i *The Monk* (1796), det alluderas inte till gamla episka eller höviska kärlekshistorier på Sir Walter Scotts vis och inte heller låter Emily Brontë sina karaktärer upptäcka gamla dokument, brev eller bekännelser som de gotiska föregångarna gjorde.⁵¹

Karaktärer

Under den första delen av den första skräckromantiska perioden utgörs de stereotypiska karaktärerna vanligtvis av plågade och oskyldiga hjältinnor, mystiska hjältar som står utanför samhället, nobla men elaka fäder, religiösa män såsom munkar och präster utan moral och förbrytare som genom sina illvilliga handlingar får ett dåligt slut.⁵² I Brontës roman får Heathcliff representera den mystiska hjälten, eller kanske snarare antihjälten, som har stått utanför samhället i största delen av sitt liv. Han får också representera den noble men elake fadern eftersom han efter sin treåriga frånvaro kommer tillbaka som en gentleman och får senare ett barn som han behandlar illa, trots att sonen lider av en obotlig sjukdom. ”Catherine’s displeasure softened into a perplexed sensation of pity and regret, largely blended with vague, uneasy doubts about Linton’s actual circumstances, physical and social”.⁵³

Enligt Leffler är ödesstämningen ett typiskt element inom den skräckromantiska litteraturen och många gånger är det förbundet med förbjuden kärlek.⁵⁴ Heathcliff och Catherine den äldre är kärleksparet som förknippas med förbjuden kärlek. Dels är den på sätt och vis incestuös eftersom de lever som bror och syster genom adoption, dels är den

⁴⁹ Brontë, s.916.

⁵⁰ Brontë, s. 923.

⁵¹ Robert Kiely, *The Romantic Novel in England*, Cambridge 1972, s. 233.

⁵² Wijkmark, s. 21.

⁵³ Brontë, s. 1015.

⁵⁴ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 169.

förbjuden eftersom Heathcliff inte har någon social status, vilket Catherine har, och därför kan de aldrig, enligt de sociala konventionerna, gifta sig. Diane Long Hoeveler skriver i *Gothic Feminism – The Professionalization of Gender from Charlotte Smith to the Brontës* (1998) att “[t]he gothic genre frequently depicts a quasi-incestuous attraction between pseudosiblings, and in several ways that characterize the gothic novel, the early relationship between Catherine and Heathcliff is meant to suggest a primitive pseudomarrriage, a union of soul mates who do not engage in a sexual relationship but who act and think themselves as dyadic, androgynous unit.”⁵⁵ Inte förrän i slutet av romanen, när Heathcliff dör, tror han att han ska få återförenas med Catherine den äldre. Under hela sina liv har de hållits isär av olika människor och inte förrän i livet efter detta kan de få vara tillsammans.

Det fasta persongalleriet utmärks av karaktärernas värden som ”bestäms av skräckromanens grundtema”.⁵⁶ De fall i skräcklitteraturen där huvudkaraktären blir utlämnad åt ett yttre hot personifieras detta ideligen i den onda karaktären.⁵⁷ Därmed skapas den skräckfyllda stämningen av det hot mot den goda karaktären som skurken utgör.⁵⁸ Ett par typiska saker för den onda karaktären är dels att vara beräknande och dels att ha en praktiskt taget ”oinskränkt makt”.⁵⁹ Den onda karaktären är allt som oftast en man som många hyser stor respekt för och som naturligt kan röra sig i flera olika miljöer.⁶⁰ Oavsett hans ”extremt manliga attraktionskraft” uppfattar de goda karaktärerna honom som motbudande.⁶¹ Hans maskulina, nobla ansikte visar ofta vid en närmare blick ett drag av ondska och grymhet men annars är det hans skarpa genomborrande uttryck i ögonen som avslöjar hans intentioner.⁶² Trots detta är det inte hans utseende som är den mest utmärkande egenskapen utan hans ohämmade inre begär.⁶³

Till en början uppfattas Heathcliff i *Wuthering Heights* som fränstötande både utåt och inåt sett. ”He had reached the age of sixteen then, I think, and without having bad features, or being deficient in intellect, he contrived to convey an impression of inward and outward

⁵⁵ Diane Long Hoeveler, *Gothic Feminism – the Professionalization of Gender from Charlotte Smith to the Brontës*, Pennsylvania 1998, s. 192.

⁵⁶ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 30.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

repulsiveness”.⁶⁴ Däremot när han återkommer till *Wuthering Heights* efter tre års frånvaro är hans utseende bättre. Heathcliff ”looked intelligent, and retained no marks of former degradation. A half-civilised ferocity lurked yet in the depressed brows and eyes full of black fire, but it was subdued; and his manner was even dignified: quite divested of roughness, though too stern for grace.”⁶⁵

Skurken i den skräckromantiska litteraturen styrs, till skillnad från den normalt känslofulla hjälten och hjältinnan, av sin våldsamma passion.⁶⁶ Hjältens och hjältinnans utmärkande egenskaper styrs av moralen, anseendet och kärleken, medan skurken styrs av sin äregirighet, sin utpinande törst på hämnd och fanatism.⁶⁷ I *Wuthering Heights* är Heathcliff girig och vill ha mer pengar och större makt hela tiden, allt för att kunna utföra sin hämnd på de som, enligt honom, förtjänat den. Nelly Dean berättar för Mr. Lockwood, strax efter hans ankomst till Thrushcross Grange, att ”if he [Heathcliff] had meant to flit to Thrushcross Grange, as soon as he heard of a good tenant he could not have borne to miss the chance of getting a few hundreds more.”⁶⁸ Den som eventuellt skulle kunna ses som hjältinna i romanen är Catherine den yngre. Hon styrs av sin kärlek till sina släktingar, vilket hennes handlingar visar. Jag återkommer till detta. Däremot är hennes moral inte helt rättvis då hon för första gången träffar sin ena kusin, Hareton Earnshaw. ”’He my cousin!’ cried Cathy, with a scornful laugh. ’Yes, indeed,’ responded her reprover. ’Oh, Ellen! Don’t let them say such things,’ she pursued in great trouble. ’Papa is gone to fetch my cousin from London: my cousin is a gentleman’s son. That my – ’ she stopped, and wept outright; upset at the bare notion of relationship with such a clown.”⁶⁹ Enligt de skräckromantiska konventionerna ska hjältinnan också styras av moralen och vara som en motpol till skurken, men Catherine den yngre reagerar negativt när hon får vetskap om sitt släktskap med Hareton och inte nog med det, hon ser också ner på Hareton när hon får reda på att han inte är son till husbonden på *Wuthering Heights* och tilltalar då honom som sin tjänare. ”’Now, get my horse,’ she said, addressing her unknown kinsman as she would one of the stable-boys at the Grange.”⁷⁰ På så sätt överensstämmer inte Catherine den yngre helt med de konventioner som finns i gotiken gällande hjältinnans karaktär.

⁶⁴ Brontë, s. 897.

⁶⁵ Brontë, s. 915.

⁶⁶ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 30.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Brontë, s. 877.

⁶⁹ Brontë, s. 975.

⁷⁰ Brontë, s. 974.

Även om hjälten i den typiska skräckromantiska romanen är i konflikt med den onda karaktären påträffas den huvudsakliga konflikten vanligtvis mellan den onda karaktären och hjältinnan, och fastän hjälten kan anses vara handfallen och handlingsförlamad så är han inte utsatt för skurken på samma sätt som hjältinnan är.⁷¹ Hjälten kan själv slåss och försvara sig mot sin motståndare, medan hjältinnan är allför oskuldsfull och hjälplös för att ge fienden något mer än ett svagt, passivt motstånd.⁷² På så sätt dröjer det inte alltför länge innan hon råkar i skurkens våld och hamnar under hans inflytande.⁷³

I Brontës roman luras Catherine den yngre till *Wuthering Heights* av Heathcliffs son Linton. Linton är livrädd för Heathcliff och gör allt han säger åt honom för att undkomma det raseri som annars väntar. Även om Catherine, i kontrast till den konventionella hjältinnan, försöker göra motstånd, så har Heathcliff överhanden. ”I’m not afraid of you!” exclaimed Catherine, who could not hear the latter part of his [Heathcliff] speech. She stepped close up; her black eyes flashing with passion and resolution. ‘Give me that key: I will have it!’ she said. [...] She snatched at the instrument and half succeeded in getting it out of his fingers”.⁷⁴ Catherine den yngre misslyckas dock och hamnar på så sätt som fånge i huset och hon tvingas till att gifta sig med Linton, annars får hon inte träffa sin sjuka far innan denne dör. ”I [Heathcliff] shall be your father, tomorrow – all the father you’ll have in a few days”.⁷⁵ Catherine den yngre lyckas rymma hem efter vigseln och hon får träffa sin far precis innan han dör. Bara en kort tid därefter dör hennes make Linton och hon blir därmed helt utlämnad till Heathcliff.

Någon riktig hjälte, enligt konventionerna, finns inte i *Wuthering Heights*. Männen är antingen onda, som Heathcliff och Hindley, eller för fega som till exempel Edgar Linton som inte själv vågar slåss mot Heathcliff utan hotar med att skicka sina betjänter på honom: ”My master [Edgar Linton] glanced towards the passage, and signed me [Nelly Dean] to fetch the men: he had no intention of hazarding a personal encounter.”⁷⁶

Hjältinnan i skräckromanerna karaktäriseras vanligtvis som god, förlåtande och oegoistiskt älskande, ”en passiv, asexuell jungfrugestalt”.⁷⁷ Motpolen till hjältinnan är den ondsinta

⁷¹ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 30.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Brontë, s. 1019.

⁷⁵ Brontë, s. 1020.

⁷⁶ Brontë, s. 926

⁷⁷ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 30.

kvinnan som i likhet med den manliga skurken inte kan styra sina inre begär.⁷⁸ Hjältinnans skönhet är mild medan den onda kvinnan har ett vilt tilldragande sätt som framkallar ett sexuellt begär hos männen och att hon anses vara farlig, lockar dem ännu mer.⁷⁹ Detta utnyttjar den onda kvinnan och får därmed övertaget.⁸⁰ I *Wuthering Heights* finns ingen ondsint kvinna som passar beskrivningen ovan och därmed är det ytterligare en konvention som inte uppfylls i romanen. Även om ondsinta kvinnor förekommer i skräckromantisk litteratur så finns de dock inte i all skräckromantisk litteratur, vilket gör att *Wuthering Heights* trots allt kan tänkas passa in i den skräckromantiska genren.

Det är huvudpersonen och motståndaren som är i fokus i den äldre skräcklitteraturen och det är vanligt med bipersoner som antingen står på den godes eller den ondes sida.⁸¹ De assisterar antingen huvudpersonen eller motståndaren och tar ofta till sig några av de egenskaper som huvudpersonen eller motståndaren har.⁸² Ibland i skräckromanerna finns det dock två bipersoner som har ytterligare funktioner än att vara ställföreträdande för huvudaktörerna och Leffler kallar dem för ”sanningsbäraren” och ”sanningsbekämparen”.⁸³ Sanningsbärarens vetskap om sanningen ”bidrar till att avslöja en hemlighållen händelse som är av avgörande betydelse för intrigens upplösning”.⁸⁴ Även om sanningsbäraren har en viktig roll i handlingen så är oftast vederbörandes uppgift till en början oklar för läsaren.⁸⁵ Sanningsbekämparen har däremot till uppgift att förhindra att sanningen avslöjas och försvarar och saktar in händelseutvecklingen.⁸⁶ Oftast är sanningsbekämparen i förbund med motståndaren, men även andra karaktärer i skräckromanen kan ha denna funktion utan att vara i maskopi med huvudpersonens motståndare.⁸⁷

I *Wuthering Heights* finns ingen stor övergripande sanning som avslöjas på slutet, men däremot finns det mindre sanningar som avslöjas under berättelsens gång. Nelly Dean kan kanske ändå sägas fungera som både sanningsbekämpare och sanningsbärare. I sin sanningsbekämparroll gör hon allt för att Catherine den yngre inte ska få veta något om huset *Wuthering Heights* och dess invånare. Både Nelly och Catherine den yngres far, Edgar

⁷⁸ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 30.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 31.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

Linton, håller henne i ovetskap om vad som finns utanför deras ägor. ”Till she [Catherine] reached the age of thirteen, she had not once been beyond the range of the park by herself [...] Gimmerton was an unsubstantial name in her ears; the chapel, the only building she had approached or entered, except in her own home. Wuthering Heights and Mr. Heathcliff did not exist for her [...] I wonder what lies on the other side – is it the sea? ‘No, Miss Cathy,’ I [Nelly Dean] would answer; ‘it is hills again, just like these.’”⁸⁸ Till slut när Catherine den yngre av en slump upptäcker Wuthering Heights, och att hon har en kusin som bor där, blir Nelly tvungen att bekräfta detta. ”‘Hush, hush!’ I whispered, ‘people can have many cousins and of all sorts, Miss Cathy, without being any the worse for it; only they needn’t keep their company, if they be disagreeable and bad.’”⁸⁹

Nelly kan också ses som en sanningsbekämpare när Catherine den äldre är sjuk och Nelly låter Heathcliff komma in och träffa henne. Här trotsar hon Edgar Lintons bestämmelser och försöker med alla medel hemlighålla Heathcliffs besök för honom: ”‘Now he [Edgar Linton] is here,’ I exclaimed. ‘For heavens sake, hurry down! You’ll [Heathcliff] not meet anyone on the front stairs. Do be quick; and stay among the trees till he is fairly in.’”⁹⁰ Nelly är dock inte i maskopi med Heathcliff utan blir tvingad under hot att göra som han säger. ”‘If Edgar Linton meets me [Heathcliff], I shall not hesitate to knock him down, and give him enough to ensure his quiescence while I stay. If his servants oppose me, I shall threaten them off with these pistols. But wouldn’t it be better to prevent my coming in contact with them, or their master? And you could do it so easily.’”⁹¹

När Nelly Dean avslöjar sanningen om Heathcliff för Mr. Lockwood kan hon jämföras med rollen som sanningsbärare. Hon vet sanningen om Heathcliffs beteende och varför han är som han är och i sinom tid får också Mr. Lockwood reda på det. ”‘Well, Mrs. Dean, it will be a charitable deed to tell me something of my neighbours: I feel I shall not rest, if I go to bed; so be good enough to sit and chat an hour.’ ‘Oh, certainly, sir!’”⁹²

”Den förföljda jungfrun”, som är ett vanligt motiv inom skräckromantiken, kan liknas vid den oskyldiga hjältinnan och innebär att ”den unga försvarslösa hjältinnan råkar i en illasinnad persons våld”.⁹³ Som oskyldig hjältinna har vi i *Wuthering Heights* Catherine den

⁸⁸ Brontë, s. 971.

⁸⁹ Brontë, s. 975.

⁹⁰ Brontë, s. 955.

⁹¹ Brontë, s. 949.

⁹² Brontë, s. 878.

⁹³ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 25.

yngre. Hon hålls fången av Heathcliff och tvingas gifta sig med hans son.⁹⁴ Även om hon blir tvingad att stanna en längre tid under Heathcliffs inflytande lyckas hon dock, efter Heathcliffs tyranni, att hitta kärleken hos Hareton och fortsätta sitt liv.

”I de gotiska romanerna bearbetas djupa och komplexa känslor genom att karaktärerna utsätts för svåra, farliga och skrämmande situationer, varpå deras upplevelser och reaktioner skildras ingående.”⁹⁵ Exempelvis är situationen då Catherine den yngre och Nelly Dean i Brontës roman hålls fångna en kuslig upplevelse. Denna situation kommer att behandlas mer ingående på nästa sida och även längre fram i uppsatsen. En annan situation värd att nämnas är när Linton Heathcliff kommer till Wuthering Heights för att bo med sin far. Han har aldrig hört talas om honom och är rädd.⁹⁶ Heathcliff utnyttjar pojken för att komma över Edgar Lintons tillgångar. Han behandlar sin son illa och hotar honom vid flera tillfällen. Till exempel när Linton och Catherine den yngre får lov att träffas ute på heden, är han tvungen att locka med henne hem till Wuthering Heights på grund av sin rädsla för vad Heathcliff kommer att göra med honom annars. ”’But my father threatened me,’ gasped the boy, clasping his attenuated fingers, ’and I dread him – I dread him! I *dare* not tell!’”⁹⁷

Karaktärerna i de skräckromantiska berättelserna ”hävdar eller befäster sin makt genom att antingen orsaka eller utstå lidande, eller, i antihjältens fall, genom både och.”⁹⁸ Genom att försöka kontrollera sin omvärld kliver antihjälten in i en mer sadistisk roll och det är inte bara andras lidande han orsakar utan också sitt eget, eftersom allt han företar sig leder till hans egen undergång.⁹⁹ Enligt Robert Kiely (litteraturvetare i engelska) är Heathcliff ”Byronic, even Gothic”, vilket innebär att han har en del likheter med en idealiserad men bristande karaktär som finns i Lord Byrons skrifter och som ofta återfinns i gotiska berättelser.¹⁰⁰ I likhet med Manfred i Walpoles *The Castle of Otranto* hotar Heathcliff andra karaktärer och önskar att förgöra dem.¹⁰¹

I *Wuthering Heights* är Heathcliff den typiska antihjälten och hans försök att hämnas blir till en viss del lyckade, men han får aldrig det han åtrår mest, Catherine den äldre, utan dör under märkliga omständigheter. Han är dock övertygad att han kommer att få leva

⁹⁴ Brontë, s. 1019ff.

⁹⁵ Wijkmark, s. 35.

⁹⁶ Brontë, s. 981f.

⁹⁷ Brontë, s. 1017.

⁹⁸ Wijkmark, s. 126.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Kiely, s. 237.

¹⁰¹ Ibid.

tillsammans med henne i livet efter detta. Hans väg till hämnd innebär mycket lidande för flera av de andra karaktärerna i berättelsen och de får utstå både fysiskt och psykiskt våld. Catherine den yngre och Nelly Dean råkar ut för Heathcliffs fysiska misshandel: "[H]e seized her [Catherine den yngre] with the liberated hand, and, pulling her on his knee, administered with the other a shower of terrific slaps on both sides of the head [...] A touch on the chest silenced me [Nelly Dean]".¹⁰² Vid ett tillfälle i romanen luras Catherine den yngre att besöka Wuthering Heights och hon blir inspärrad i huset tills hon går med på att gifta sig med Heathcliffs sjuklige son.¹⁰³ Hemma på Thushcross Grange ligger hennes far för döden och hon får inte komma ut ur huset och åka och träffa honom förrän hon accepterar giftermålet. "[S]he must either accept him or remain a prisoner".¹⁰⁴

Antihjälten kan också jämföras med en tyrann. Eino Railo skriver i *The Haunted Castle – A Study of the Elements of English Romanticism* (1927) att både Horace Walpole och Ann Radcliffe i sina verk använder sig av liknande karaktärer som är tyranniska.¹⁰⁵ Railo menar att det är en typisk företeelse i skräckromantisk litteratur som går tillbaka till och återfinns i Shakespeares pjäser.¹⁰⁶ Ofta är tyrannernas ursprung höljt i dunkel och Montoni i Radcliffes *The Mysteries of Udolpho* är ett utmärkt exempel på detta.¹⁰⁷ I likhet med Montoni är Heathcliffs ursprung också mystiskt. Läsaren får inget veta om var Heathcliff kommer ifrån och vem han är, utan han får en helt ny identitet och uppfostras till en gentleman tills Hindley sätter stopp för det. Under en period försvinner Heathcliff och är borta i ungefär tre år och läsaren får här heller inte veta vad som hände honom de åren han var borta utan vet bara att han kommer tillbaka som gentleman med mycket pengar. Nelly Dean förklarar för Mr. Lockwood om Heathcliff: "I know all about it: except where he was born, and who were his parents, and how he got his money, at first."¹⁰⁸

Dubbelgångare

I skräckromantisk litteratur är dubbelgångare en vanlig företeelse. Det finns dock olika sorters dubbelgångare. För det första kan en dubbelgångare vara en nästan "identisk kopia av

¹⁰² Brontë, s. 1019.

¹⁰³ Brontë, s. 1017ff.

¹⁰⁴ Brontë, s. 1022.

¹⁰⁵ Eino Railo, *The Haunted Castle – A Study of the Elements of English Romanticism*, London 1927, s.28f.

¹⁰⁶ Railo, s. 32ff.

¹⁰⁷ Railo, s. 30.

¹⁰⁸ Brontë, s. 878.

huvudpersonen”, och detta mönster finns bland annat i Poes, Dostojevskijs och Hoffmanns berättelser.¹⁰⁹ För det andra ”kan dubbelgångarrelationen uppstå antingen genom att en karaktär splittras och likt Jekyll får två olika personligheter som alternerar i texten, eller genom en sammansmältning av två karaktärer, vilket gestaltas genom en parrelation där två separata karaktärer existerar samtidigt i texten.”¹¹⁰

I *Wuthering Heights* finns det första mönstret representerat. Catherines dotter, som dessutom har samma namn, är en avbild av sin mor. Dagen Catherine den yngre föds är också samma dag som Catherine den äldre dör. ”On the anniversary of her birth we never manifested any signs of rejoicing, because it was also the anniversary of my late mistress’s death.”¹¹¹ På något sätt är det som om den ena tar över den andra och därmed blir de båda karaktärerna nästan som en person. Ännu mer förvirrande för läsaren av romanen är att de båda har samma namn: Catherine Linton.

Heathcliff kan också tänkas vara en sorts dubbelgångare dock enligt det senare mönstret. Han utgör inget större hot under sin ungdom men han tänker på den hämnd han ska utkräva och det är först senare när han återvänder efter sin bortavaro som han är kall, hjärtlös och beräknande. Han har samlat ihop en förmögenhet och blivit den gentleman han avsågs att bli från början, men som Hindley då satte stopp för. Denna transformation kan kanske också tänkas vara en form av ett dubbelgångarmotiv. Även Hareton kan tänkas vara en dubbelgångare i det att han blir en förslavad gårdsarbetare precis som Heathcliff var när han var ung.

Miljö

Miljöerna spelar en betydelsefull roll i de skräckromantiska romanerna och de skiljer sig åt beroende på när romanerna är skrivna. Under den första delen av den första skräckromantiska perioden är det vanligt med miljöer där ”företrädesvis otillgängliga och förfallna borgar, slott eller kloster, isolerade från omvärlden” är ett viktigt inslag.¹¹² Utmärkande för de här byggnaderna är att de har höga torn, omätliga korridorer, lönndörrar, vindlande trappor och dunkla källarplan med fängelsehålor och tortyrkammare.¹¹³ Under den senare delen av den första skräckromantiska perioden flyttar miljöerna sig från ett avlägset förflutet och fjärran

¹⁰⁹ Wijkmark, s. 116.

¹¹⁰ Wijkmark, s.117.

¹¹¹ Brontë, s. 985.

¹¹² Wijkmark, s. 21.

¹¹³ Ibid.

hemifrån till den samtida vardagen där hemmet och det moderna samhället får stå i fokus.¹¹⁴ En förfallen borg ersätts exempelvis ”av en modern storstadsmetropol, där det labyrintiska och klaustrofobiska uttrycks i skildringar av slumkvarterens förfall, dess mörka, trånga gränder och smutsiga bakgator som hos Dickens, eller bli till en borgerlig hemmiljö, inte mindre klaustrofobisk och fängselik än borgens mörka källarhålla och trånga tornrum.”¹¹⁵

Wuthering Heights utspelar sig i en hemmamiljö och i ett inte allför avlägset förflutet jämfört med när den skrevs. Tiden är sent sjuttonhundratals, boken skrevs 1847 och tidsskillnaden på femtio år är således betydligt mindre än den som de första skräckromantiska författarna använde sig av. Där var den senare delen av medeltiden i fokus och på så sätt skiljde det oftast mer än 300 år. I enlighet med den första delen av den skräckromantiska perioden överensstämmer inte *Wuthering Heights* med konventionerna i det att berättelsen inte utspelar sig på medeltiden. Lustigt nog är *Wuthering Heights* ett gammalt hus som härrör från slutet av medeltiden och detta upptäcker Mr. Lockwood när han första gången kommer dit: ”Before passing the threshold, I paused to admire a quantity of grotesque carving lavished over the front, and especially about the principal door; above which, among a wilderness of crumbling griffins and shameless little boys, I detected the date ’1500’, and the name ’Hareton Earnshaw’.”¹¹⁶ Det finns ingen förfallen borg, inga slott med vindlande trappor och tortyrtrum i källaren eller något kloster med i romanen. Det enda som egentligen är förenligt med de skräckromantiska konventionerna ovan, är den om en borgerlig hemmamiljö som tillhör den senare delen av den första perioden.

Förutom gotiska borgar förknippas också skräckromanen med ”underjordiska kryptor och ödsliga landskap”.¹¹⁷ I de scener där miljön representerar det goda är det vanligt att dessa utspelar sig i en frodig trädgård eller välbekanta interiörer på dagen och skänker huvudkaraktären ett skydd från det onda.¹¹⁸ Däremot placeras ”skräckscenerna och de avgörande händelserna till dramatiska bergslandskap eller kusliga byggnader, där de övernaturliga inslagen är en del av uttryckslandskapet”.¹¹⁹ Med andra ord är det avskilda, svårtillgängliga miljöer som ligger belägna utanför det civiliserade samhället eller på platser som är omspunna av mystik.¹²⁰ Både *Wuthering Heights* och *Thrushcross Grange* ligger

¹¹⁴ Wijkmark, s.27.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Brontë, s. 860.

¹¹⁷ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 27.

¹¹⁸ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 28.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

avskilt beläget. Skräckscener såsom Mr. Lockwoods dröm om Catherine den äldre är placerad på Wuthering Heights. När Nelly Dean ska föra Linton Heathcliff till Wuthering Heights nämns husen: ”’Is Wuthering Heights as pleasant a place as Thrushcross Grange?’ [...] ‘It is not so buried in trees,’ I replied, ‘and it is not quite so large, but you can see the country beautifully, all round [...] You will, perhaps, think the building old and dark at first; though it is a respectable house: the next best in the neighbourhood.’”¹²¹ Thrushcross Grange beskrivs i romanen som den vackraste platsen på jorden.¹²²

Naturen är också karaktäristisk i de skräckromantiska berättelserna, och särskilt mörka skogar och svårframkomliga bergskedjor där rövare och fredlösa förbrytare håller till är vanligt förekommande.¹²³ De gotiska miljöernas kusliga stämning ökas på grund av att handlingen ofta utspelar sig under natten, i mörker eller i ljuset av månen, och åtföljs av det är storm eller dåligt väder.¹²⁴ I skräcklitteraturen uttrycks hot, illvilja eller fridfullhet genom skildringen av miljön och vädret har betydelse med till exempel oroande moln eller oväder som hastigt uppstår talar om när en överhängande fara hotar huvudpersonen.¹²⁵ I *Wuthering Heights* är vädret betydelsefullt för stämningen. Till exempel omtalas vädret när Heathcliff är på väg till Thrushcross Grange för att hota Catherine den yngre som är på promenad i parken. ”On an afternoon in October, or the beginning of November – a fresh watery afternoon, when the turf and paths were rustling with moist, withered leaves, and the cold, blue sky was half hidden by clouds – dark grey streamers, rapidly mounting from the west, and boding abundant rain – I requested my young lady to forego her ramble because I was certain of showers.”¹²⁶ När Heathcliff försvinner från Wuthering Heights slår vädret om till mörker och åska och Joseph, som jobbar på gården, ser ovädret som en hemsökelse framkallad av Heathcliff.¹²⁷

Naturen spelar också en viktig roll i romanen. De engelska hedarna som breder sig milslånga kring båda egendomarna i boken har en viss påverkan på karaktärerna. Kiely påstår att Heathcliff är ombytlig, vilseledande och lika mottaglig för plötsliga skiftningar som det nordliga klimatet.¹²⁸ Både Catherine den äldre och Heathcliff är vilda som barn och leker ute

¹²¹ Brontë, s. 981.

¹²² Brontë, s. 971.

¹²³ Wijkmark, s. 21.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 27f.

¹²⁶ Brontë, s. 995.

¹²⁷ Brontë, s. 908f.

¹²⁸ Kiely, s. 240.

på hedarna och det kan tänkas att de påverkas av det vilda i naturen och just hedarna. I förordet till den första svenska översättningen av *Wuthering Heights* har Algot Werin skrivit om Heathcliff att "[h]an är hedens själ, lika mycket en elementarande som en mänsklig varelse."¹²⁹ Även *Wuthering Heights* är ett ganska märkligt hus. Namnet på huset är hämtat från naturen och de vindar som sveper över heden där det ligger, och på så sätt står huset i förbindelse med naturen. "'Wuthering' being a significant provincial adjective, descriptive of the atmospheric tumult to which its station is exposed in stormy weather."¹³⁰

De olika miljöerna i skräckromanen är sammanbundna med "den dualistiska personskildringen" och på så sätt blir de "en del av karaktäriseringen".¹³¹ Det innebär att protagonisten tillhör "mänskliga hemmiljöer och idylliska kulturlandskap", medan den onda karaktären förknippas med spökande slott som ligger avlägset, suspekta stadsmiljöer, gömda laboratorier och "karga, vilda landskap".¹³²

I Brontës roman är *Wuthering Heights* och *Thrushcross Grange* närmsta grannar, men med ett stort avstånd emellan. *Wuthering Heights* är ödsligt beläget med de engelska vilda hedarna omkring och närheten till Penistonklipporna, alltså ett kargt landskap, medan *Thrushcross Grange* är omgivet av en stor, vacker och frodig park, med andra ord ett idylliskt landskap. Dessa två hus kan sägas representera det onda och det goda i det att karaktärerna som bebor dem antingen är goda eller onda. På *Wuthering Heights* bor Hindley Earnshaw fram till sin död och Heathcliff bor där i två omgångar. Dessa två karaktärer är onda och de kan ses som tyranner som behandlar både varandra och andra karaktärer illa. På *Thrushcross Grange* bor Edgar Linton som är en god människa och han försöker beskydda först sin fru och sedan sin dotter från Heathcliff. Får Nelly Dean själv välja så föredrar hon *Thrushcross Grange*. "I don't like being left by myself in this grim house: I cannot help it; I shall be glad when they leave it, and shift to the Grange!"¹³³ Även karaktärerna Heathcliff och Edgar Linton beskrivs utseendemässigt med naturtermer: "The contrast resembled what you see in exchanging a bleak, hilly, coal country for a beautiful fertile valley".¹³⁴

Antagonisten i den skräckromantiska romanen är inte inskränkt till sina områden utan kan visa sig i olika skepnader i skiftande miljöer och det är oftast den onda karaktären som är

¹²⁹ Algot Werin, inledningstext till *Blåst*, översättning av Emily Brontës *Wuthering Heights* (1847), Stockholm 1927, s. XV.

¹³⁰ Brontë, s. 859.

¹³¹ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 28.

¹³² Ibid.

¹³³ Brontë, s. 1059.

¹³⁴ Brontë, s. 899.

initiativtagare till kampen med hjälten eller hjältinnan.¹³⁵ Detta inträffar när skurken söker upp och uppträder hotfullt mot huvudkaraktären på ett ställe som ingår i den senares miljö, för att därefter ”locka eller tvinga med sig offret till sin egen miljö eller själv göra sig till härskare över offrets miljö”.¹³⁶ I *Wuthering Heights* kommer Heathcliff till Thrushcross Grange och hotar Catherine den yngre med att skicka de kärleksbrev, som hon tidigare har växlat med Linton Heathcliff, till hennes far om hon inte återinför sina besök på Wuthering Heights. Vid detta tillfälle har hon ramlat över muren som gränsar till husets stora park när hon försökte plocka nypon och på så sätt är hon utelåst då Heathcliff kommer. ”’Ho miss Linton!’ cried a deep voice (the rider’s). ’I’m glad to meet you [...] I’ve got your letters, and if you give me any pertness I’ll send them to your father.’”¹³⁷

I den miljö som är skurkens hemmiljö i den skräckromantiska berättelsen är det ondskan som dominerar och för den goda huvudkaraktären innebär det en skräckfylld upplevelse både fysiskt och psykiskt.¹³⁸ Huvudkaraktären har ofta ett inre behov av att söka upp och utforska de fasaväckande miljöerna. I Brontës roman är Catherine den yngre nyfiken av sig och söker sig bortom Thrushcross Granges park och hittar till Wuthering Heights där hon blir inbjuden.¹³⁹ Ofta hålls huvudkaraktären i de gotiska verken fången i en undangömd del av skurkens egendom, en skräckmiljö om natten, där det övernaturliga blir delaktigt i den yttre skildringen av miljön.¹⁴⁰ Även om Catherine den yngre och Nelly Dean i Brontës roman är fångar på Wuthering Heights så är de inte direkt undangömda, utan inlåsta i ett vanligt rum och inte en källarhåla. I den skräckromantiska traditionen är det först när hemligheten avslöjas eller ondskan försvinner som den slutna miljön öppnas upp och huvudkaraktären kan ta sig därifrån och återgå till sitt vanliga liv i sin vanliga miljö.¹⁴¹ I *Wuthering Heights* förändras allt av att Heathcliff dör eftersom karaktärerna då kan försöka återgå till sina normala liv igen. Hans död blir alltså lösningen eftersom det är han som har varit den som ställt ordningen fel och skapat kaos.

¹³⁵ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 28.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Brontë, s. 997.

¹³⁸ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 28.

¹³⁹ Brontë, s. 972ff.

¹⁴⁰ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 28.

¹⁴¹ Ibid.

Döden

Döden är ett vanligt förekommande fenomen i romantikens litteratur och än mer framträdande är den inom skräckromantiken.¹⁴² Det centrala inom skräckromantiken är att döden medverkar till att skapa en allomfattande spänning och effekten består av ett hot om död, underliggande eller direkt uttalat.¹⁴³ Dessutom kretsar det övernaturliga och frågor om ont och gott, samt symboler för mörker och ljus, kring döden.¹⁴⁴ Det är inget ovanligt att en karaktär i en gotisk berättelse ”dör under mystiska omständigheter”.¹⁴⁵

I *Wuthering Heights* är Catherine den äldres död ganska märklig. Hon får någon sorts hysteriskt anfall som under en längre tid leder till att hon blir allt sjukare och slutligen dör. Det förklaras aldrig i boken vad det är hon dör av. Samma sak är det med Isabella Linton. Hennes död är också märklig på grund av att ingen vet vad hon egentligen dog av. Nelly Dean vågar sig dock på en gissning att det är samma sjukdom som syskonen Lintons föräldrar dog av men hon är väldigt osäker. ”What her last illness was, I am not certain: I conjecture, they died of the same thing, a kind of fever, slow at its commencement, but incurable, and rapidly consuming life towards the close.”¹⁴⁶ En annan karaktär som också dör på ett mystiskt sätt är Heathcliff. Doktorn kommer för att undersöka honom och bekräftar att han är död, men har kan inget säga om vad som är orsaken till dödsfallet. ”Kenneth was perplexed to pronounce of what disorder the master died. I [Nelly Dean] concealed the fact of his having swallowed nothing for four days, fearing it might lead to trouble, and then, I am persuaded he did not abstain on purpose: it was the consequence of his strange illness, not the cause.”¹⁴⁷

Det övernaturliga

Spöken är ett vanligt motiv i de skräckromantiska böckerna.¹⁴⁸ Grunden för skräckromantiken var ett stort intresse för det övernaturliga i anknytning till den yttre miljön.¹⁴⁹ Miljön har, som ovan nämnts, en viktig plats i *Wuthering Heights*. Den är ofta beskriven och det är heden och Penistonklipporna som är i fokus. Ofta är handlingen i en skräckroman förlagd till en mystisk

¹⁴² Kerstin Gustafson, ”Döden och romantiken”, Kulturskriften café crème årgång 3 nr 7.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Leffler, ”Svensk skräcklitteratur”, s.5.

¹⁴⁶ Brontë, s. 972.

¹⁴⁷ Brontë, s. 1059.

¹⁴⁸ Nylén, s. 17.

¹⁴⁹ Nylén, s. 34ff.

plats och det vanligaste var gamla slott eller kyrkogårdar.¹⁵⁰ Det är i första hand dessa illustrationer som medverkar till stämningen i den gotiska romanen, men även om miljön, som tidigare visats, starkt bidrar till att skapa skräckstämning i den gotiska litteraturen, så krävs en övernaturlig företeelse för att den äkta känslan av skräck verkligen ska infinna sig.¹⁵¹ I *Wuthering Heights* beger sig Heathcliff kvällstid till kyrkogården dagen efter Catherine den äldres begravning. Där blir han säker på att Catherines ande försöker få kontakt med honom:

Being alone, and conscious two yards of loose earth was the sole barrier between us, I [Heathcliff] said to myself – ‘I’ll have her in my arms again! If she be cold, I’ll think it is this north wind that chills *me*; and if she be motionless, it is sleep.’ I got a spade from the toolhouse, and began to delve with all my might – it scraped the coffin; I fell to work with my hands; the wood commenced cracking about the screws, I was on the point of attaining my object, when it seemed that I heard a sigh from someone above, close at the edge of the grave, and bending down. ‘If I can only get this off’, I muttered, ‘I wish they may shovel in the earth over us both!’ and I wrenched more desperately still. There was another sigh, close at my ear. I appeared to feel the warm breath of it displacing the sleet-laden wind. I knew no living thing in flesh and blood was by; but as certainly as you perceive the approach to some substantial body in the dark, though it cannot be discerned, so certainly I felt that Cathy was there: not under me, but on the earth.¹⁵²

Här påstår Heathcliff att han möter Catherines ande och hela spänningen byggs upp av den stämning som den ensliga kyrkogården i mörkret ger. Läsaren kan aldrig veta om detta är sanning eftersom det är Nelly Dean som berättar för Mr. Lockwood om vad Heathcliff sagt till henne. Därmed är det hörsägen och möjligtvis osannolikt med tanke på det som sker med Heathcliffs psyke strax innan han dör. Denna händelse utspelar sig dock nästan sjutton år innan Heathcliff dör, men redan då påverkas han extremt mycket av Catherines död som förföljer honom ända till hans eget slut i livet.

Olika sorters skrämmande väsen från folktron passar in i skräckromantikens dystra och vemodiga miljöer.¹⁵³ Spökerna syns inte under dagtid, men däremot i den mörka natten, ”i skuggan av en gammal ruin eller i ett sägenomspunnet gotiskt slotts mörka salar frammanas de spontant och intresset för dem står i direkt förhållande till naturuppfattningen”.¹⁵⁴ *Wuthering Heights* har över åren varit, och är fortfarande, ett hett diskussionsämne när det gäller det övernaturliga, och frågan beträffande existensen av spöken i den här boken har

¹⁵⁰ Nylén, s. 34ff.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Brontë, s. 1030.

¹⁵³ Nylén, s. 19.

¹⁵⁴ Ibid.

aldrig besvarats.¹⁵⁵ Kiely tycker att debatten bör fortsätta eftersom det är passande för romanens stämning.¹⁵⁶

Det finns dock en hel del mystiska händelser i boken och en av dem är att Mr. Lockwood redan i början av romanen får uppleva Catherine den äldres gengångare i sin dröm då han övernattar på Wuthering Heights i hennes gamla rum. Han vaknar skrikande upp ur sin dröm och då rusar Heathcliff in i rummet och bort till fönstret: "He got on to the bed, and wrenched open the lattice, bursting, as he pulled at it, into an uncontrollable passion of tears. 'Come in! come in!' he sobbed. 'Cathy, do come. Oh do – *once* more! Oh! My darling! hear me *this* time, Catherine, at last!'. The spectre showed a spectre's ordinary caprice; it gave no sign of being; but the snow and wind whirled wildly through, even reaching my station, and blowing out the light."¹⁵⁷ Det faktum att han säger "*once* more" och "hear me *this* time" tyder på att Catherine den äldres ande har besökt rummet och Heathcliff tidigare och därmed tätar mystiken. Den spännande stämningen vid detta tillfälle är uppbyggd av den hemska snöstormen som rasar utanför, det förbjudna rummet där Mr. Lockwood ska sova som medverkar till hans mardröm, och Heathcliffs underliga beteende när han får höra om Mr. Lockwoods dröm. Detta händer på natten och uppfyller på så sätt konventionen om att spöken bara visar sig nattetid. Även vid ett tillfälle i boken, när Catherine den äldre är sjuk och lider av inbillningar, utspelar sig scenariot på natten och det är då den skräckromantiska konventionen menar att spöken och andra övernaturligheter visar sig. "'Myself!' she gasped, 'and the clock is striking twelwe! It's true then! that's dreadful!"¹⁵⁸ Catherine tror att hon ser ett svart skåp med ett ansikte i, vilket visar sig vara en spegel och hennes egen spegelbild, men eftersom klockan slår tolv tror hon att det är något skrämmande som händer.

Typiska skräckromantiska motiv är "vampyrism, blodskam, brodermord, dubbelgångare, vansinne, brott och olycksbådande spådomar".¹⁵⁹ Noël Carroll menar i *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart* (1990) att de skräckromantiska berättelserna oftast har ett monster som är i centrum för handlingen.¹⁶⁰ I *Wuthering Heights* finns dock varken vampyrer, olycksbådande spådomar eller monster. Möjligen kan Heathcliff sägas vara ett monster, fast inte i övernaturlig mening. Det finns däremot dubbelgångare i romanen – vilket tidigare diskuterats – men det är heller inget onaturligt med detta. Precis i slutet av *Wuthering*

¹⁵⁵ Kiely, s. 251.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Brontë, s. 875.

¹⁵⁸ Brontë, s. 932.

¹⁵⁹ Leffler, "Svensk skräcklitteratur", s. 2.

¹⁶⁰ Noël Carroll, *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*, New York & London 1990, s. 143.

Heights berättar Nelly Dean att det ryktas bland folket i trakten om att Heathcliff går igen: “the country folks, if you asked them, would swear on their Bible that he *walks*. There are those who speak to having met him near the church, and on the moor, and even within this house. Idle tales, you’ll say, and so I say. Yet that old man by the kitchen fire affirms he has seen two on’em looking out of his chamber window, on every rainy night since his death”.¹⁶¹ Dessutom upplever Nelly Dean något märkligt en kväll när hon är på väg till Thrushcross Grange. En pojke och hans får står stilla på ett ställe och hon frågar vad som har hänt: ”They’s Heathcliff, and a woman, yonder, under t’Nab’ he blubbered, ’un’ Aw darnut pass ’em’.”¹⁶² Pojken säger att han har sett Heathcliff och en kvinna och nu vågar varken han eller fåren gå förbi stället där han såg dem.

Egentligen finns det inga konkreta bevis, förutom hörsägen, på existensen av något övernaturligt i *Wuthering Heights*, men i överensstämmelse med Clive Bloom, författare till *Gothic Horror – A Guide for Students and Readers* (2007), ”the nature of the gothic is so disparate that it can include (because of formal similarities) works of fiction that contain neither supernatural nor horror elements but which do contain similar attitudes to setting, atmosphere or style.”¹⁶³ På så sätt kan man påstå att *Wuthering Heights* passar in i konventionen om det övernaturliga, med eller utan spöken.

Hämnd

Under den andra delen av den första skräckromantiska perioden är det fortfarande viktigt vad som har hänt i det förgångna, men den förändring som den gotiska romanen genomgår gör att de förbannelser, oförätter eller fel som tidigare hade sitt ursprung långt tillbaka i tiden, ofta flera generationer bakåt, har fått ett mera nära förflutet.¹⁶⁴ Hämnd för de oförätter som begåtts i ett nära förflutet är ett särskilt motiv som är mycket vanligt att hitta i den senare gotiska litteraturen.¹⁶⁵ Enligt Leffler är handlingen ofta förknippad med hur någon blir straffad för sina förfäders brott, och ondskan betraktas som en nedärvd företeelse, en arvssynd, som måste gottgöras oberoende av offrens oskuld, och i vissa fall blir syndaren själv straffad.¹⁶⁶

¹⁶¹ Brontë, s. 1059.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Clive Bloom, *Gothic Horror – A Guide for Students and Readers*, Basingstoke 2007, s. 1.

¹⁶⁴ Wijkmark, s. 27.

¹⁶⁵ Nylén, s.17.

¹⁶⁶ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 25.

I den första delen av den första skräckromantiska perioden blir Manfred, i Walpoles *The Castle of Otranto*, straffad på grund av sitt och sina förfäders ogärningar och dessutom fortsätter hämnden mot hans oskyldiga barn som offras för att gottgöra vad deras far och förfäder har gjort.¹⁶⁷ I *Wuthering Heights* straffar Heathcliff alla som betett sig elakt mot honom. Hans hämnd sträcker sig över två generationer och det är ganska likt det som sker i *The Castle of Otranto* förutom att oförätterna i *Wuthering Heights* inte är begångna lika långt tillbaka i tiden som de i Horace Walpoles roman. På så sätt överensstämmer Brontës roman bättre med konventionerna under den senare delen av den första skräckromantiska perioden. Heathcliff söker hämnd för det fruktansvärda liv han fick utstå efter att den gode adoptivfadern har avlidit. Han berättar för Nelly Dean om sin önskan att en dag hämnas på Hindley: "I'm trying to settle how I shall pay Hindley back. I don't care how long I wait, if I can only do it at last. I hope he will not die before I do!"¹⁶⁸ Adoptivbrodern Hindley behandlar honom sämre än tjänstefolket och gör allt för att han inte ska känna sig välkommen i deras familj och Heathcliffs adoptivsyster Catherine, som han älskar mest av alla, väljer en annan man framför honom på grund av att Hindley har gjort honom till en tjänare. I ett förtroligt samtal mellan Catherine Earnshaw och Nelly Dean kommer förklaringen fram: "[I]f that wicked man in there had not brought Heathcliff so low, I shouldn't have thought of it. It would degrade me to marry Heathcliff now".¹⁶⁹ På grund av att Heathcliff hör detta känner han sig oerhört sviken, men han hämnas inte på Catherine den äldre utan på Edgar Linton som är mannen hon väljer, på sin plågoande Hindley och bådarnas barn; Catherine den yngre och Hareton. Det är just på grund av sitt ursprung som Heathcliff behandlas som paria av de flesta som möter honom och varken Edgar Linton, Hindley Earnshaw, Isabella Linton, Catherine den yngre, Hareton Earnshaw, Linton Heathcliff eller Nelly Dean undkommer hans hämndaktioner.

Heathcliff vill inget hellre än att Catherine den äldre ska komma tillbaka efter sin död för att hämnas på honom. "Catherine Earnshaw, may you not rest as long as I am living! You said I killed you – haunt me then! The murdered *do* haunt their murderers. I believe – I know that ghosts *have* wandered on earth. Be with me always – take any form – drive me mad! Only *do* not leave me in this abyss, where I cannot find you!"¹⁷⁰

¹⁶⁷ Leffler, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, s. 25.

¹⁶⁸ Brontë, s. 893

¹⁶⁹ Brontë, s. 906

¹⁷⁰ Brontë, s. 958

I de gotiska romanerna är tyrannerna vanligtvis män med en vresig och häftig läggning, ofta fångna i passionens grepp, de är slavar under sin ilska, fast i ett hämndfyllt tänkande och i sin stolthet; de är män som förväntas vara onda.¹⁷¹

Avslutande diskussion

Det har blivit dags att avsluta denna uppsats och sammanfatta vad som framkommit under arbetets gång. I inledningen av uppsatsen ställdes frågan: Finns det några skräckromantiska faktorer/konventioner i Emily Brontës *Wuthering Heights* och i så fall vilka? Nedan kommer konventionerna att sammanfattas för att ge en tydligare bild av hur romanen ser ut.

När det gäller berättarteknik uppfyller *Wuthering Heights* kraven om att gradvis avslöja mysterier, det finns ett mystiskt förflutet, drömmar, illavarslande stämning och föraningar. Vad som däremot inte uppfylls är att det inte finns några cliffhangers i romanen, ingen parallellhandling, inga falska avslöjanden, ingen egentlig lösning på mysteriet om Heathcliff och Catherine den äldre och att det inte finns någon intertextualitet såsom citat, recitation av poesi, alludering till gamla verk eller upptäckter av brev, dokument eller bekännelser. När det handlar om karaktärerna är där väldigt mycket som överensstämmer med konventionerna. Det finns ingen riktig hjälte, utan snarare anti-hjälte, som fungerar som nobel och elak fader, förbjuden kärlek, Heathcliff uppfyller karaktärskraven angående personlighet och utseende, det finns både sanningsbärare och sanningsbekämpare i romanen, en oskyldig hjältinga, karaktärer som utsätts för kusliga situationer, hot mot flera karaktärer och en eller kanske till och med två tyranner. Emellertid finns inte en hjältinga med bra moral och som är handlingsförlamad och det finns heller inte någon ondsint kvinna. Det finns också dubbelgångare i *Wuthering Heights*, både enligt det första och det andra mönstret. Miljön uppfyller många konventioner, såsom att romanen utspelar sig i en hemmamiljö, husen *Wuthering Heights* och *Thrushcross Grange* ligger båda avskilt på landsbygden, *Wuthering Heights* anses vara en kuslig byggnad och det är där skräckscenerna utspelar sig. Vädret i romanen uppfyller också kraven om vad som tillhör en skräckromantisk roman i det att det ofta är oväder vid hotande fara. Dessutom förknippas husets namn, *Wuthering Heights*, med vädret och de båda husen blir representanter för ondska och godhet som också jämförs med naturen. Det faktum att Heathcliff inte är inskränkt till sitt område utan kan röra sig fritt är också en konvention som stämmer överens med gotiken och även att karaktärer hålls fångna,

¹⁷¹ Railo, s. 29

om än inte i ett källarrum eller tortyrkammare. Det som inte motsvarar konventionerna är att handlingen inte utspelar sig varken under den sena medeltiden eller i samtiden och det finns inga gamla slott, förfallna borgar, ruiner eller kloster där scenerna utspelar sig. Detta blir ett stort minus. Döden finns representerad och särskilt mystiska dödsfall. Catherine, Isabella och Heathcliff dör alla under mystiska och oförklarliga omständigheter. I avsnittet om det övernaturliga finns det ganska många faktorer som stämmer enligt konventionen. Där finns besök på kyrkogården nattetid och spöken som visar sig på natten. Däremot finns det inte vampyrer, andra monster eller olycksbådande spådomar med i romanen. Till sist kommer konventionen som handlar om hämnd. Romanen uppfyller denna i det att Heathcliff hämnas på oförätter som begåtts mot honom nära i tiden. Vad som inte uppfylls är att där inte finns några oförätter som har begåtts väldigt långt tillbaka i tiden.

Utifrån ovan givna sammanfattning är det rimligt att dra en slutsats och ge ett svar på frågan. *Wuthering Heights* uppfyller många av de skräckromantiska faktorerna/konventionerna inom den gotiska genren och de konventioner som fanns att hitta är fler till antalet än de som inte gick att finna i romanen. Däremot skulle jag inte vilja kalla den en skräckromantisk berättelse eftersom flera av de konventioner som inte uppfylls, till exempel den om sen medeltid, slott och borgar och vampyrer och monster, är väldigt viktiga ingredienser i en gotisk roman. Det är dock en berättelse med många skräckromantiska inslag och det räcker för att få håret att resa sig i nacken. Konventionerna behöver kanske inte tolkas bokstavligt och därmed skulle *Wuthering Heights* faktiskt kunna framstå som en skräckromantisk berättelse i och med att där finns så många faktorer med i romanen.

Anledningen till att det finns så många inslag av skräckromantik i *Wuthering Heights* tror jag kan ha att göra med att Emily Brontë var väldigt intresserad av att läsa skräckromantiska böcker och därmed har hon förmodligen hämtat inspiration från dessa till sin egen roman. Att belägga detta skulle dock kräva en helt annan studie.

Käll- och litteraturförteckning

Primär litteratur

Brontë, Emily, *The Collected Novels of the Brontë Sisters – Wuthering Heights*, Hertfordshire 2008.

Sekundär litteratur

Bloom, Clive, *Gothic Horror – A Guide for Students and Readers*, Basingstoke 2007.

Carroll, Noël, *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*, New York och London 1990.

Hoeveler, Long Diane, *Gothic Feminism – The Professionalization of Gender from Charlotte Smith to the Brontës*, Pennsylvania 1998.

Kiely, Robert, *The Romantic Novel in England*, Cambridge 1972.

Leffler, Yvonne, *I skräckens lustgård – Skräckromantik i svenska 1800-talsromaner*, Göteborg 1991.

Nylén, Einar, *Skräckromantik – Studier i tysk och engelsk förromantik*, Göteborg 1924.

Railo, Eino, *The Haunted Castle – A Study of the Elements of English Romanticism*, London 1927.

Werin, Algot, Inledningstexten till *Blåst*, en översättning av Emily Brontës *Wuthering Heights* (1847), Stockholm 1927. S. x-y.

Wijkmark, Sofia, *Hemsökelse – Gotiken i sex berättelser av Selma Lagerlöf*, Karlstad 2009.

Otryckt material

Gustafson, Kerstin, ”Döden och romantiken”, Kulturskriften *café crème* årgång 3 nr 7. 2002-11-25. Hämtat från www.cafecreme.nu/25nov02/dodenochochromantiken.shtml 2009-11-09, utskrift i författarens ägo.

Leffler, Yvonne, ”Svensk skräcklitteratur” *Litteraturbanken*. 2008. Hämtat från http://litteraturbanken.se/xhr/red/presentationer/leffler_svenskskracklitteratur.pdf 2009-11-09, utskrift i författarens ägo.